

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

P R O G R A M A
PENTRU EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT
PROFESORI

DISCIPLINA DE EXAMEN:
EDUCAȚIE MUZICALĂ ȘI STUDII MUZICALE TEORETICE

Notă de prezentare

Programa de față se adresează absolvenților instituțiilor de învățământ superior artistic care vor desfășura activități didactice în cadrul ariei curriculare arte – specializarea educație muzicală - din învățământul preuniversitar. La elaborarea programei de față au fost luate în considerare atât cercetările din domeniul curricular, tendințele pe plan internațional, cât și opiniile unor profesori cu o bogată experiență didactică și artistică, pornind de la competențe – ca achiziții finale – prin care se asigură accentuarea dimensiunii acționale în formarea elevilor. Datorită caracterului preponderent practice al disciplinelor artistice, profesorul trebuie să facă demonstrația că are capacitatea de a parcurge procesul instructiv-educativ la un nivel artistic convingător.

Programa urmărește:

- consolidarea pregătirii de specialitate corespunzătoare competenței didactice, a profesorului de educație muzicală generală și specializată-studii teoretice;
- actualizarea bazei teoretice și practice privitoare la aspectele didactice fundamentale care se leagă de realizarea educației muzicale în învățământul de cultură generală și vocațional teoretic;
- corelarea conținuturilor de specialitate cu planul cadru și curriculum-ul național în vigoare;
- aplicarea didacticii specialității în activitatea la clasă, ținând cont de ciclurile curriculare, dar și de nivelul aptitudinilor specifice artei muzicale ale elevilor;
- dezvoltarea competențelor de interpretare intra și interdisciplinare a conținuturilor și de formare a unei culturi curriculare;
- valorificarea conținuturilor disciplinei prin construirea unui demers didactic modern, prin proiectare structurată, prin organizarea unor activități de învățare centrate pe nevoile și interesele elevilor/ elevului, care să faciliteze învățarea eficientă de către aceștia a conținuturilor specifice disciplinei;
- dezvoltarea competențelor de evaluare a cunoștințelor și deprinderilor dobândite de elevi cu ajutorul întregului set de instrumente și tehnici de evaluare și reglarea demersului didactic pe baza interpretării informațiilor oferite de rezultatele evaluării.

Pentru a realiza transferul deprinderilor artistice, în cadrul căruia se obține modelarea intenționată a personalității elevului ca viitor consumator de artă sau viitor muzician, cadrul didactic trebuie să utilizeze forța educativă a exemplului personal. Prin conținuturile puse la dispoziție de prezenta programă, profesorul de educație muzicală va produce dovada concretă a faptului că stăpânește în mod profesionist disciplina pe care o predă.

Prezenta programă este valabilă și pentru absolvenții aparținând minorităților naționale.

Competențe generale

În procesul de predare-învățare-evaluare profesorul de educație muzicală / educație muzicală specializată trebuie să fie capabil să:

- Să cunoască conținuturile științifice ale disciplinei;
- Să opereze corect și adecvat cu limbajul de specialitate necesar praxisului muzical școlar;
- Să motiveze elevii pentru formarea și dezvoltarea deprinderilor și aptitudinilor specifice;
- Să construiască demersuri didactice interactive și să-și adapteze strategiile didactice la conținuturi și la individualitatea elevului;

Competențe specifice

- Să utilizeze documentele școlare reglatoare ale specialității respective în spiritul principiilor didactice, pentru și prin aplicarea adecvată a programei școlare, în vederea unui demers didactic eficient și diferențiat, în funcție de particularitățile elevilor;
- Să demonstreze o gândire critică privitoare la creațiile muzicale, având o atitudine reflexivă asupra muzicii, precum și disponibilitatea de a transfera și promova în viața socială valori estetice;
- Să comunice eficient cu elevul / clasa;
- Să funcționeze ca factor integrator al valorilor culturale în comunitatea locală/națională/internațională.

Competențe transversale

- Proiectarea, organizarea, desfășurarea și evaluarea unui eveniment artistic;
- Aplicarea tehnicilor de muncă eficientă într-o echipă multidisciplinară pe diverse paliere ierarhice;
- Autoevaluarea nevoii de formare profesională în scopul inserției și adaptabilității la cerințele locului de muncă.

Discipline de specialitate:

- **Teoria muzicii;**
- **Istoria muzicii universale și românești;**
- **Forme și genuri muzicale;**
- **Folclor muzical;**
- **Didactica specialității.**

I. TEORIA MUZICII

1. Sunetul muzical și proprietățile lui. Semiografia muzicală tradițională și cea modernă.
2. Intervalele muzicale: criterii de clasificare în diversele sisteme sonore; exemple din literatura muzicală.
3. Ritmul muzical: elemente constitutive; sistemele ritmice din diverse culturi muzicale; exemple muzicale.
4. Metrica muzicală: elemente constitutive; criterii de clasificare; exemple din literatura muzicală.
5. Dinamica și agogica muzicală; importanța în creația și interpretarea muzicală; exemple din literatura muzicală.
6. Sistemul modal: caracteristici; clasificare (scări prepentatonice, pentatonice, moduri populare românești); posibilități de abordare în interpretarea vocală și instrumentală din cadrul procesului instructiv-educativ; exemple din literatura muzicală.
7. Sistemul tonal-funcțional: caracteristici; raporturile dintre tonalități în cadrul creației muzicale, ca mijloace de expresie stilistică sau tematică; modulația în muzica sec. XVII-XIX; exemple din literatura muzicală.

II. ISTORIA MUZICII UNIVERSALE ȘI ROMÂNEȘTI

A. ISTORIA MUZICII UNIVERSALE

1. Cultura muzicală a Evului Mediu:
 - muzica gregoriană și muzica bizantină - caracteristici, genuri;
 - muzica laică medievală - genuri specifice muzicii trubadurilor, truverilor, minnesăngerilor.
2. Renașterea muzicală: estetica înnoirii limbajului, context istoric, caracteristici și cronologia perioadei. Apariția și evoluția genurilor muzicale: madrigalul, motetul, missa, chansonul, liedul, opera (*dramma per musica*); caracteristici, reprezentanți.
3. Barocul și genurile muzicale reprezentative în creația secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, reprezentanți: Antonio Vivaldi, Jean-Philippe Rameau, Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel etc. Personalitatea lui Johann Sebastian Bach - scriitura polifonică și genurile reprezentative, creația instrumentală, importanța sistemului temperat.
4. Evoluția spectacolului vocal-dramatic în secolul al XVIII-lea și (de la opera seria și opera buffa la formele lirico-dramatice naționale).
5. Clasicismul muzical vienez – premise ale apariției (de la Domenico Scarlatti la fiii lui Johann Sebastian Bach; caracteristicile și reprezentanții Școlii de la Mannheim); repere stilistice. Evoluția genurilor muzicale: camerale, simfonice, vocal-instrumentale și vocal-dramatice. Personalitatea, creația și importanța compozitorilor: Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart și Ludwig van Beethoven.
6. Romantismul muzical: curent artistic, cronologie, trăsături generale, forme și genuri predilecte (programatismul), virtuozitatea instrumentală (evoluția și perfecționarea instrumentelor). Personalitatea și creația compozitorilor secolului al XIX-lea: Franz Schubert, Hector Berlioz, Robert Schumann, Frédéric Chopin, Franz Liszt, Johannes Brahms, Piotr Ilici Ceaikovski, Giuseppe Verdi, Richard Wagner etc.
- Școlile muzicale naționale europene în secolul al XIX-lea (rusă, nordică, poloneză, cehă, ungară, spaniolă, românească etc.): caracteristici, genuri predilecte și compozitorii reprezentativi.
7. Diversitatea stilistică la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea; verism, impresionism, neo-clasicism, post-romantism, expresionism etc. Compozitori reprezentativi: Claude Debussy, Richard Strauss, Carl Orff, Arthur Honegger, Arnold Schönberg, Anton Webern, Alban Berg, César Franck, Anton Bruckner, Gustav Mahler etc.
8. Culturi muzicale naționale în secolul al XX-lea. Personalitatea și creația compozitorilor reprezentativi: George Enescu, Igor Stravinsky, Béla Bartók.
9. Orientări stilistice și opțiuni creatoare în muzica de avangardă a secolului al XX-lea (muzica stockhastică, concretă și electronică, sisteme muzicale de sinteză, aleatorismul, constructivismul etc.). Compozitori reprezentativi: Olivier Messiaen, John Cage, Iannis Xenakis, Pierre Boulez, Luigi Nono, Luciano Berio, Karlheinz Stockhausen.
10. Muzica de divertisment a secolului al XX-lea; impactul promovării „muzicii noi” în plan socio-cultural pe termen scurt, mediu și lung, exemple.

B. ISTORIA MUZICII ROMÂNEȘTI

1. Muzica românească de factură cultă până în secolul al XIX-lea: influențe folclorice, bizantine și apusene; genuri, tematica, reprezentanți.
2. Evoluția școlii muzicale naționale românești de compoziție în secolul al XIX-lea; surse de inspirație folclorice, bizantine și apusene, genuri muzicale predilecte (vocal, coral, cameral, simfonic, operă) și compozitori reprezentativi.
3. George Enescu – personalitate complexă a culturii românești și universale. Biografie și creație; importanța compozitorului, interpretului, pedagogului în context cultural național și universal.
4. Viața muzicală românească în prima jumătate a secolului al XX-lea: instituții muzicale, viața concertistică etc. Creatori și genuri abordate: exemple.
5. Mijloace artistice, procedee stilistice și semnificații în creația muzicală românească din a doua jumătate a sec. al XX-lea și sec. al XXI-lea: A. Stroe, Șt. Niculescu, T. Olah, A. Vieru, W. Berger, Sigismund Toduță, Tudor Jarda, Cornel Țăranu, Vasile Spătaru, Achim Stoia și alți reprezentanți ai școlii muzicale contemporane românești.

III. FORME ȘI GENURI MUZICALE

1. Forme omofone: rondo-ul, variațiunile. Exemplificări
2. Forme polifonice: motetul, madrigalul, invențiunea, fuga. Exemplificări
3. Sonata: gen și formă. Exemplificări

4.Genurile muzicale: vocale, corale, instrumentale, vocal-instrumentale și lirico-dramatice. Caracteristicile și analiza acestora; exemplificări.

IV. FOLCLOR MUZICAL

1. Trăsături caracteristice ale muzicii populare românești; exemplificări.
2. Elemente de structură a muzicii populare românești (vers, ritm, melodie).
3. Genuri ocazionale și neocasionale, exemple.
4. Folclorul, sursă de inspirație pentru creația muzicală cultă; trăsături generale, exemple.

BIBLIOGRAFIE PENTRU TEMATICA DE SPECIALITATE

- Alexandrescu, D. *Curs de teoria muzicii*, vol. I, II, Editura Kity 1997
- Alexandru, T. - *Studii de folcloristică, organologie, muzicale*, Ed. Muzicală, București, 1980, 1982.
- Barbu-Bucur, S. *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României*, Ed.Muzicală, București, 1989
- Berger, G.W. – *Muzica simfonică* (vol. I - V), Ed. Muzicală, București, 1974-1977.
- Berger, G.W. – *Cvartetele de coarde de la Haydn la Debussy*, Ed. Muzicală, București, 1970.
- Berger, G.W. – *Cvartetul de coarde de la Max Reger la Enescu*, Ed. Muzicală, București, 1979.
- Buciu, D., *Armonia tonală*, vol I Editura Conservatorului de Muzică București, 1989
- Buciu, Dan *Elemente de scriitură modală* Editura Muzicală 1984
- Bughici, D. - *Forme și genuri muzicale* Editura Muzicală . București 1980
- Chelaru, C. *Cui i-e frică de Istoria muzicii?*, vol.I-III, Ed.Artes, Iași, 2007
- Ciorte, T.– *Cvartetele lui Beethoven*, Ed. Muzicală, București, 1986.
- Comișel, E. *Folclorul copiilor*, Editura Muzicală 1982
- Constantinescu, G., Boga, I., *O călătorie prin istoria muzicii*, Ed.Didactică și Pedagogică, București, 2007
- Dediu-Sandu, V., *Muzica românească între 1944-2000*, Ed.Muzicală, București, 2002
- Denizeau, G., *Să înțelegem și să identificăm genurile muzicale*, Ed.Meridiane - Larousse, 2000
- Duțică, Gh. *Solfegiu, Dicteu, Analiză muzicală* Editura Artes, Iași 2004
- Duțică, Gh., *Universul gândirii polimodale*, Editura Junimea 2004
- Eduard Terényi *Armonia muzicii moderne* Editura MediaMusica Academia de Muzică Gh. Dima, Cluj 2007
- Firca, C., *Dirigenții în muzica românească, 1900-1930*, Ed.Muzicală, București, 1974
- Giuleanu, V., *Tratat de teoria muzicii superioară a muzicii*, Editura Muzicală, București, 1986
- Grazziela G. *Mari personalități ale muzicii românești din sec. al XX-lea* Editura MediaMusica Academia de Muzică Gh. Dima, Cluj 2005
- Grove's, G. – *Dictionary of Music and musicians*, Ed. Blom, London, 1994
- Herman, V.– *Originile și dezvoltarea formelor muzicale*, Ed. Muzicală București, 1982.
- Iliuț, V. – *De la Wagner la contemporani*, vol I-VI, Ed. U.C., București, 1996
- Iliuț, V. – *O carte a stilurilor muzicale*, Ed. Acad. de Muzică, București, 1996
- Jarda, T., *Armonia modală*, Ed.MediaMusica, Cluj-Napoca, 2009
- Oprea Gh.,- *Curs de folclor*, Editura Muzicală, București 2002
- Pașcanu, A., *Armonia*, EDP, București, 1982
- Rîpă, C *Teoria Superioară a muzicii* vol.I - II Editura MediaMusica Acad de Muzică Gh. Dima, Cluj 2000-2008
- Ștefănescu, I. *Istoria muzicii universale* vol. I-IV, Fundația Culturală Română, 1995-2002
- Stoianov, Carmen, *Repere în neoclasicismul muzical românesc*, ediția a II a, Editura Fundației România de Măine, București, 2005
- Timariu, V., *Analiza muzicală între conștiința de gen și conștiința de formă*, Ed.Universității din Oradea, 2003
- Timariu, V., *Dicționar noțional și terminologic*, Ed.Universității din Oradea, 2004
- Teodorescu-Ciocănea, L., *Tratat de forme și analize muzicale*, Ed.Muzicală, București, 2005
- Urmă Dem. *Acustica muzicală* Editura Didactică și Pedagogică 1982
- Vancea, Z. – *Creația muzicală românească, sec. XIX-XX*, Ed. Muzicală București, 1989
- Vasile, V. *Istoria muzicii byzantine* vol. I-II, Editura Interprint 1997
- Vieru, A – *Cartea modurilor*, Editura Muzicală, București, 1978

V. DIDACTICA SPECIALITĂȚII

1. Curriculum Național: terminologie, structura planului de învățământ, a programelor școlare, curriculum la decizia școlii, standarde de performanță și descriptori de performanță pentru educația muzicală, cicluri curriculare.
2. Procesul de învățământ ca relație între predare-învățare-evaluare. Caracterul formativ-educativ al procesului de învățământ: lecția de muzică - specificitatea acesteia prin: formarea și dezvoltarea gândirii autonome și critice prin receptarea și interpretarea creațiilor muzicale; formarea și dezvoltarea gustului estetic, al atitudinii reflexive asupra valorilor artistice în viața individului și a societății; pregătirea psihologică a elevilor în vederea apariției în public prilejuită de diferite evenimente (serbări școlare, spectacole ocazionale, concursuri etc.);
3. Proiectarea - demers de organizare anticipată a activității didactice în lecția de educația muzicală: cunoașterea programei (lecturare “pe orizontală”, asimilare) în perspectiva corelării conținuturilor și a activităților de învățare cu competențele acesteia; proiectarea unităților de învățare prin prisma realizării competențelor generale. Modele de proiectare pentru desemnarea activităților de învățare în care vor fi implicați elevii, a selectării resurselor cele mai eficiente etc; strategii didactice de realizare a conținuturilor programei, conforme cu etapele de predare a orei

de educație muzicală: procedee de predare a unor unități de învățare cu exemplificări; constituirea demersului didactic pentru realizarea unui învățământ centrat pe elev.

4. Resurse metodologice și resurse materiale specifice: metode de învățământ adecvate lecției de educație muzicală utilizate pentru învățarea unor elemente de limbaj, a unui cântec – după auz sau prin solfegiu, a unui instrument muzical; importanța utilizării mijloacelor de învățământ necesare pentru realizarea unei lecții de calitate; clasificarea pe diverse criterii, a mijloacelor necesare pentru realizarea educației muzicale specializate (mijloace audio, video, internet etc)

5. Mijloace specifice educației muzicale – exercițiul muzical, cântecul, jocul muzical, audiția muzicală; prezentare, exemplificare, rolul în activitatea de educație muzicală;

6. Repertoriului vocal/instrumental (cântece vocale, piese instrumentale, jocuri muzicale); stabilirea repertoriului vocal/instrumental având în vedere capacitatea elevilor de redare vocală/instrumentală, particularitățile de vârstă,etc. abordări didactice;

7. Activități muzicale extracurriculare; selectarea repertoriului în funcție de diferitelor manifestări artistice din școală (activități ocazionate de diferite evenimente, concurs interșcolar, județean, național, internațional; abordări didactice;

8. Audiția muzicală: act de educare a sensibilității auditive, afective, de formare a capacității de selectare a valorilor muzicale; locul și rolul audiției muzicale în formarea și dezvoltarea gustului estetic; procedee de audiție activă cu muzică de genuri diferite având ca finalitate educarea elevilor prin și pentru muzică.

9. Lecția de educație muzicală/studii teoretic muzicale: corelarea cu mijloace de expresie ale altor discipline/ abordări interdisciplinare (literatură, istorie, geografie, educație plastică, educație fizică, dramaturgie, etc) ;

10. Creativitatea în lecția de educație muzicală/studii teoretic muzicale; modalități de dezvoltare a creativității. formarea gândirii critice, reflexive, autonome și creative; raportul dintre asimilarea cunoștințelor și formarea competențelor ;

11. Evaluarea, rolul evaluării în procesul de învățământ, tipuri de evaluare specifice, demonstrarea eficienței evaluării în lecția de educație muzicală/studii teoretice muzicale.

BIBLIOGRAFIE PENTRU DIDACTICA SPECIALITĂȚII

Aldea, Georgeta, Munteanu, Gabriela, *Didactica educației muzicale în învățământul primar*, ediția a II-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2005

Colecția de manuale alternative

Crețu, C. *Curriculum diferențiat și personalizat*, Ed. Polirom, Iași, 1996

Cristea, G., *Managementul lecției*, Ed. Didactică și pedagogică, București, 2007

Chircev, E., *Sisteme de educație muzicală*, Ed. MediaMusica, Cluj-Napoca 2008

Csire Iosif *Educația muzicală din perspectiva creativității* Editura Univ. Muzică București 1998

Cucoș, C., *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2002

Cucoș, C., *Psihopedagogie pentru examenul de definitivare și gradele didactice*, Editura Polirom, Iași, 2009

Ilea, Anca (coordonator), Banciu Gabriel, Borzea Viorel, Gorgăneanu, Lucia Crinela, *Ghid metodologic pentru aplicarea programelor școlare din aria curriculară arte*, București 2002, Ministerul Educației și Cercetării – Consiliul Național pentru Curriculum

Lupu, Jean, *Educarea auzului muzical dificil*, Editura Muzicală, București, 1988

Lupu, Jean, Stăneți Mihaela - *Jocuri muzicale pentru copii mari și mici*, Editura Sigma, 1999

Ministerul Educației, *Curriculum Național*, București, 1999

Ministerul Educației și Cercetării *Planuri-cadru de învățământ* București 2001-2009

Motora-Ionescu, A, și Dogaru, A. *Îndrumător pentru predarea muzicii clasele V-VIII*, E.D.P., București 1983

Munteanu, G. *De la didactică la educația muzicală* Ed. Fundația România de Măine, București 1997

Munteanu, Gabriela. *Jocul didactic muzical* Editura Academiei de Muzică, București, 1997

Munteanu, Gabriela., *Ghidul profesorului de educație muzicală*, Ed. Sigma, București, 1999

Munteanu, Gabriela, *Didactica educației muzicale*, ediția a II-a, Editura Fundația România de Măine, București 2007

Munteanu Gabriela, *Modele de educație muzicală*, Fundația România de Măine, București, 2008

Munteanu, Gabriela, *Sisteme de educație muzicală*, Editura Fundația România de Măine, București 2008

Neacșu, I.- *Metode și tehnici de învățare eficientă*, Ed. Militară, București, 1990

Pașca, Eugenia-Maria, *Dimensiuni ale educației artistice*, volumul V, *Managementul activităților muzicale extracurriculare în educația formală și nonformală*, Iași, Editura Artes, 2009

Pașca, Eugenia-Maria, *Jocul muzical și creativitatea*, Iași, Editura Artes, 2010

Preda, V. *Îndrumător pentru folosirea mijloacelor tehnice de instruire*, UBB, Cluj, 1999

Radu, I.- *Didactica modernă*, Ed. Dacia, Cluj, 1995

Radu, I. T. - *Evaluarea procesului de învățământ*, București, EDP, 2001

Vasile, Vasile, *Pagini nescrise din istoria pedagogiei și a culturii românești*, EDP, București, 1995

Vasile, Vasile, *Prefața la George Breazu, Pagini din istoria muzicii românești*, vol. VI, Editura muzicală, București 2003

Vasile, Vasile, *Metodica educației muzicale*, ediția a II-a Editura Muzicală, București, 2004

Zoițaș-Toma, L. *Pedagogia muzicii și valorile folclorului* Editura Muzicală 1987

NOTĂ: Sunt obligatorii documentele școlare reglatoare în vigoare: planuri-cadru, programe școlare, programele pentru examenele și evaluările naționale și manualele cuprinse în Catalogul manualelor școlare, valabile în învățământul preuniversitar în anul susținerii examenului